

Panganerne.

Malayas Jungledværge.

Af Anker Rentse.

En Eftermiddag, Varmen var forfærdelig trykkende, vaagnede jeg efter en halv Times Hvil i min Ligestol paa Verandaen. Eftermiddagssolens Straaler brændte mod Bungalowen med en Kraft, saa jeg havde paa Fornemmelsen, at jeg ganske stille laa og smeltede bort. Jeg tog en Bog og forsøgte at læse, men det var altfor varmt til, at Hjernen overhovedet gad beskæftige sig med noget saa dagligdags som en langtrukken Novelle, og inderlig „feed up“ kastede jeg Bogen bort og døsede videre. Pludselig blev jeg vaagen ved en diskret Hoste, som efter Lyden at dømme maatte komme fra Plænen nedenfor Verandaen, en høflig Tilkendegivelse af, at en indfødt ønsker at tale med en. Jeg samlede min *Sarong* om Livet og fandt Che' Heng siddende i Skyggen inde under Verandaen med et Udtryk i Ansigtet, som sagde mig, at der var Nyheder. I et Sæt var han oppe paa Trappen og næsten hviskende meddelte han:

„Tuan, her er Panganere i Junglen.“

Det var en Nyhed, som fik mig til at glemme, at Termometret stod paa 35 Graders Celsius. I en Fart sprang jeg ind i Soveværelset for at faa nogle Klædningsstykker paa Kroppen. Che' Heng fulgte efter, og alt imens jeg klædte mig paa, supplerede han sin Meddelelse med de nødvendige Detailler.

„De har slaaet Lejr ved *Sungei Kelubi* oppe ad Sokorfloden. De har opholdt sig der i to Dage; To' Bedari er med, og der er baade Kvinder og Børn. Sikket Held jeg har med mig, gamle To' Jasop er lige kommet ned ad Sokorfloden, han saa dem. Jeg er løbet hele Vejen herop fra Landsbyen for at meddele Tuan Nyheden. Vi maa skynde os, vi kan lige naa derop inden Aften. Imorgen er de maa-ske stukket af.“

Panganerne er en Stamme af Junglens Urbeboere, og de er vanskelige at komme i Berøring med, da de er Nomader og meget sky overfor fremmede. Der findes paa den malayiske Halvø Rester af ældre Tidens Indvaanere, som Tid efter anden er trængt tilbage fra Kysterne af de indvandrede Folkeslag, mest af Malayerne, da disse for et Par Tusinde Aar siden begyndte at tage Halvøen i deres Besiddelse. Malayerne indvandrede fra Java, Sumatra, Celebes og Borneo og gjorde sig til Herrer langs Kysterne og langs de mere betydende Floder. De betragtede Urfolkene som deres Slaver og indfangede dem som saadanne. Dog var der nogle Steder paa Halvøen, som for Eksempel i Junglelandet, som ligger mellem Patani, Kelantan, Perak og Kedah, stærke Negritostammer, der blev anerkendt som Vasalstater under de malayiske Herskere, og der synes at være Beviser for, at disse Negrito-Vasaller har været Malayerne til stor Nytte baade i Krig og Fred. Saaledes benyttede Dronningen af Patani, den mægtige Nang Chayam, dem saa sent som omkring Aar 1600 i Krigene mod Sultanen af Perak. Deres Magt var dengang saa stor, at de formaede at holde Perak Malayerne tilbage langs Perakflodens nedre Løb. Selv Dronningen af Patanis Folk var nødt til at sende Ambassadører i Forvejen for at opnaa Tilladelse til at drage ind i Negritoernes Omraade. Og i Kelantan finder vi Sagnet om Che' Siti, den malayiske Prinsesse, som, træt af Livet blandt sit eget Folk, drog op i Bjergene og blev kaaret af Negritostammerne som deres Hersker paa Chintawasabjerget. Der er løbet meget Vand i Stranden siden dengang, og Negritofolket er nu i Tilbagegang. De vil, hvis fremmed Indflydelse ikke bliver hindret i Tide, dø ud indenfor et overskueligt Tidsrum.

At inddele og gruppere Malayas Junglestammer er et Problem, som Videnskaben har beskæftiget sig med i de sidste halvthundrede Aar. Skeat og Blagdens Værk¹⁾, som blev udgivet efter deres Ekspedition omkring Aarhundredskiftet, danner et meget værdifuldt Grundlag for Studiet af disse Folk. Senere har Mr. Ivor H. N. Evans, M.A. og Pater Schebesta beskrevet de nordligst boende Stammer²⁾, og for Tiden er Etnografen Mr. H. D. Noone, M.A., F.R.A.I., beskæftiget med Studiet af de centrale og sydligere Stammer. Mr. Noones

¹⁾ Pagan Races of the Malay Peninsula, Vol. I & II, by W. W. Skeat & C. O. Blagden, Macmillan & Co., London, 1906.

²⁾ Papers on the Ethnology & Archaeology of the Malay Peninsula, by Ivor H. N. Evans, M. A., Cambridge University Press, 1927. Among the Forest Dwarfs of Malaya, by Paul Schebesta, Hutchinson & Co., Ltd., Paternoster Row, London, E. C.

foreløbige Publikation³⁾ er en Forløber for det Værk, som senere vil blive offentliggjort.

I Almindelighed skelner man mellem tre Enheder i Grupperingen, nemlig for det første de negroide, uldhaarede Nomader mod Nord, fortrinsvis kaldet Negritoerne; for det andet de bølgethaarede *Senoi* eller *Sakai* i Central Malaya, hvis Udseende bringer Tanken hen mod indonesisk Oprindelse, og for det tredje de glathaarede *Jakun* i Syd, man har kaldt „Proto-Malay“. Ingen af disse Grupper er imidlertid ensartede fysisk set, idet man blandt dem træffer paa Typer, som peger mod mongolsk og mod melanesisk Oprindelse. At gaa nærmere ind paa de Resultater, som er opnaaede gennem anthropologiske Analyser vilde føre for vidt her, og jeg skal blot, saa kort som muligt, give en geografisk Oversigt over Stammernes Gruppering, og i det følgende prøve paa at give en Beskrivelse af Negritoerne, saaledes som jeg har truffet dem.

Benævnelsen *Sakai* benyttes i Almindelighed baade af Europæere og indfødte ganske kritikløst i Omtalen af disse Junglefolk. Nogle skelner dog mellem Negritoer og *Sakai*, betegnende henholdsvis de uldhaarede og de bølgethaarede Stammer; man skal saaledes være varsom med at drage Konklusioner under en Diskussion, medmindre man i Forvejen har faaet Emnet klarlagt geografisk set.

1. *De uldhaarede Negritoer* findes i Junglen paa et Omraade, som strækker sig fra Øst-Kedah og Vest-Patani nedover Nordøst-Perak, Nord-, Midt- og Sydøst-Kelantan ind i Trengganu og Nordøst-Pahang. Desuden findes nogle spredte Stammer afskaaret fra Hovedgruppen mod Nord omkring Patalung i Syd-Siam og mod Syd i Midt-Pahang. Negritoerne er udprægede Nomader, Dværge, og taler et Sprog, som er inddelt i flere Dialekter, og som ikke er Malayisk. Disse Folk kendes under Betegnelsen *Pangan* i Kelantan og Trengganu, og *Semang* i Kedah og Perak, Navne de selv afskyr og betragter som en Fornærmelse, da disse Benævnelser dels minder dem om deres gamle Afhængighedsforhold til Malayerne, *hamba*⁴⁾, dels simpelthen synes at betyde noget lavt, snavset, man undgaar at komme i Berøring med. De føler sig derimod smigrede, hvis man kalder dem *Sakai*, da de betragter disse bølgethaarede Stammer som deres overlegne; de anerkender ogsaa Betegnelsen *orang belukar* samt *orang liar*⁵⁾, som Malayerne benytter i Høflighedsform mod

³⁾ Report on the Settlements and Welfare of the Ple-Temiar Senoi of the Perak-Kelantan Watershed, by H. D. Noone, M. A., F. R. A. I., Journal of the Federated Malay States Museums, Vol. XIX, Part 1, December 1936, Perak Museum, Taiping, Perak, Malaya.

⁴⁾ *hamba*, (Malay): Slave.

⁵⁾ *orang belukar*, (Malay): Kratfolket. *orang liar*, (Malay): vilde Folk.

dem. Disse Negritostammer lever over et ret stort Omraade, dækket af Urjungle, og det er da ganske naturligt, at geografiske Grænser, som for Eksempel Bjergrygge mellem Floddalene, har adskilt dem i Grupper, som hver for sig taler sin egen Dialekt. Man er nu, efterhaanden som Landet i det Indre er blevet mere kendt, blevet i Stand til at inddele Negritoerne i forskellige Grupper med Hensyn tagen til det sproglige og geografiske. Længst mod Nord lever saaledes nogle Stammer, som allerede nævnt, i Patalung Omraadet i Sydsiam, som kaldes *Monik*, dernæst *Kensiu* i Kedah og Patani i Staterne; *Kenta* i Sydøst-Kedah og Nord-Perak; *Belubn*, *Sabubn* og

Panganeren Pa' Daun og hans Kone under deres Bladskærm, Kogekar af Bambus ses mellem de malayiske Kogekar.

Lanoh i Nord-Perak; *Jahai* i Nord-Perak og Nordvest- og Midt-Kelantan, og *Menri* i Syd-Kelantan og Nord-Pahang. De spredte Grupper i Midt-Pahang er blevet kaldt *Kleb*, *Nogn* og *Temo*.

2. *De bølgethaarede Senoi eller Sakai* lever i Bjerglandene paa Grænsen af Perak—Kelantan—Pahang. De hader Betegnelsen *Sakai*, men har intet at indvende mod *Senoi*, hvilket Ord betyder Mand (Menneske) paa deres eget Sprog. Malayerne benytter Benævnelsen *orang bukit*⁶⁾ i Høflighedsform mod dem. Disse Stammer blev af R. J. Wilkinson inddelt i to Hovedgrupper, *Northern* og *Central Sakai* for adskillige Aar siden, og det har vist sig, at denne Inddeling synes at være korrekt. Mr. Noone kalder disse to Grupper henholdsvis *Ple-Temiar* og *Semai*. Del maa her bemærkes, at førstnævnte Gruppe i Perak kaldes for *Ple* og i Kelantan for *Temiar*, i

⁶⁾ *orang bukit*; (Mal.): Folket fra Højderne.

Virkeligheden bør de vist betragtes som een Gruppe. *Ple-Temiar* lever i det Omraade, som dækker Bjerglandet paa begge Sider Perak-Kelantan Grænsen og støder mod Nord til *Jahai* og *Lanoh* Negritoernes Omraade, mod Syd til *Semai*, som findes i Nordvest-Pahang og Syd-Perak. Sakaierne er højere end Negritoerne. De staar paa et højere kulturelt Stadium, dyrker Jorden paa ryddede Pletter paa Bjergskraaningerne, og lever, for *Ple-Temiar's* vedkommende, i langagtige Hytter af en tidlig indonesisk Type. *Semai* staar ikke saa højt som *Ple-Temiar* i kulturel Henseende, og deres Hytter er mindre. Sakaierne taler et Sprog, som ikke er Malayisk, men som er nært beslægtet med Negritoernes. Jeg har opholdt mig en Del blandt *Temiar* Stammerne, og det blev hurtigt klart for mig, at man her stod overfor den mest levedygtige og mest interessante Gruppe af alle Junglefolkene, og jeg har i et Appendix, som Mr. Noone bad mig skrive til hans Rapport, slaaet til Lyd for, at disse Stammer af *Temiar* Gruppen beskyttes mod fremmed Indblanding, som de for Resten heller ikke ønsker, da de er meget stolte og selvstændige. En Stamme af dem, længst mod Nord, er saaledes endnu aldeles ukendt, da det ikke har været muligt at komme i Berøring med dem, og deres Naboer er saa bange for dem, at de simpelthen nægter at følge og vise Vej. Mr. Noone fik en meget fjendtlig Modtagelse, da han for et Par Aar siden prøvede at trænge frem til deres Enemærker, og han maatte forandre Kurs.

3. *De glathaarede Jakun*, ogsaa kaldet „Proto-Malay“, lever i Johore, den sydligste Stat paa den malayiske Halvø. De taler en Dialekt beslægtet med de øvrige Junglestammers.

Paa trods af, at disse tre Hovedgrupper af Junglestammerne er saa forskellige fysisk set, er der, som nævnt, en vis Lighed mellem dem sprogligt set, og det har vist sig, at disse Jungledialekter paa den malayiske Halvø er beslægtede med *Mon-Khmer* og *Annamit*-sprogene, til hvilke man ogsaa har fundet beslægtede Sprog i Forindien saasom *Mundi*, *Khasi* og *Nicobarisk*. Det siamesiske Sprog (*Tai*) og det malayiske er ikke beslægtede med ovennævnte Sprog.

Jeg havde længe søgt at komme i Forbindelse med en Stamme af Negritofolket, som jeg havde hørt levede i Junglen tæt ved min daværende Bungalow. Malayerne omtalte dem altid som *Pangan*, saa jeg vil fortsætte med at benævne dem her som *Panganerne*. Den Stamme, som levede i Junglen der, hører til *Jahai* Gruppen. Utalige Gange havde jeg været ude for at finde dem, men hver Gang var jeg blevet skuffet. Deres Bladskærme, under hvilke de tilbragte Natten, var tomme. Nu var min trofaste Mellemand, Che' Heng, imidlertid kommet igen med nyt Haab, og glemt var Varmen og

Ugideligheden. Der var ikke Tid til at hidkalde andre Malayer, saa Che' Heng og jeg padlede derfor alene i min Kano over den brede Kelantan Flod og op gennem Sokorflodens Munding. Snart havde Urjunglens Kroner lukket sig over vore Hoveder, og den forfriskende Kølighed slog os i Møde som et friskt Pust. Vi padlede op mod den stride Strøm inde under Flodbanken, hvor Strømmens Styrke mærkes mindst. Lianer og Kviste piskede os i Ansigtet og viftede undertiden de store *Keringa*, røde Myrer, ned paa os. Med en Energi, som skulde synes en bedre Sag værdig, gik Myrene drabeligt løs paa os og borede deres skarpe Kæber i vort Kød, saa det sved og irriterede. Chicaderne summede og sang om Ørene paa os, en Koncert, der dog snart blev overdøvet af en øredøvende Brusen, som stammede fra et Vandfald foran os. Denne Brusens steg snart til en tordnende Larm, og Che' Heng fik Stagen frem for møjsommeligt at stage os op gennem de brusende Kaskader, mens jeg med Padlen søgte at holde Agterenden af Kanoen fri af Klippestykkerne, som her og der stak frem over de fraadende Vandmasser. Kanoen blev dog halvfuld af Vand, inden vi kom igennem, og vi maatte gøre Holdt et Øjeblik paa en Sandbanke ved en Omdrejning af Flo- den ovenover Vandfaldet. Her saa vi Elefantspor, der dog saa ud til at være et Par Dage gamle. Efter et kort Hvil og en Cigaret tog vi fat med Padlerne igen op mod Strømmens mange Bugtninger mellem Højderne, ind under væltede Jungletræer, som laa paa tværs af Passagen, og rundt om skarpe Hjørner skabt af sammen-drevet Tømmer, der dannede sydende Strømhvirvler. Efter et Par Timers Forløb naaede vi Stedet i Junglen, hvor Panganerne havde slaaet Lejr. Saa forsigtigt som muligt kravlede vi op over Banken og begav os ind i Junglen. Terrainet var meget stejlt, Bevoksningen tæt med tornede Smaapalmer som Undervækst, og vi maatte benytte Jungleknivene flittigt for at bane os Vej. Omsider gik det ned ad Bakke, og der midt paa den stejle Skraaning befandt vi os pludselig ved nogle Bladskærme, som bygges af Panganerne til Natteleje. Disse Skærme er meget sindrigt flettede sammen af forskellige Slags Palmblade, som altid forefindes ved Haanden: fortrinsvis benytter de *Salak*, *Palas*, *Pinang Degong* og *Tepoh* Blade. Naar Skærmen er sammenflettet og stukket i Jorden, bygges en lille Sovebriks 1 m $\times$ 1½ m af tynde Bambus eller, oftere, af grønne saftige Stængler paa en Tommes Tykkelse, og denne Sovebriks er hævet en Fod over Jorden. Dernæst bøjes Bladskærmen ind over Sovebriksen, saaledes at man kan ligge nogenlunde tør under Regnskyl. Sovestedet er saaledes aabent til de tre Sider; men ofte, hvis Stammen tæller mange Medlemmer, bygger man

Skærmene i en Rundkreds og rydder Krattet, saaledes at man har en aaben Plads i Centrum. Ved Siden af hver Skærm, og i Ly af denne, bygges et lille Ildsted, hvor man tilbereder Føden. Denne bestaar hovedsaglig af Rodknolde, som Kvinderne skraber op af Jorden med Bambuspinde, for saa senere hen at koge dem i Bambusstykker, 2—3 Tommer i Diameter, over Ilden. Disse Rodknolde udgør, som Kartoflerne herhjemme, et Hovedernæringsmiddel. Mændene er Jægere, som stiller Fælder for mindre Dyr, og desuden ned-

Panganer Medicinmanden To' Bedari og hans Familie.

lægger de Fugle, Egern, Aber og andre Smaadyr med forgiftede Pile fra deres Pusterør. Skildpadder er ogsaa en yndet Spise blandt Panganerne. Desuden yder Junglen en Mængde krydrede Planter, der benyttes som Grøntsager, og i Frugtsæsonen kan man altid være sikker paa at træffe Panganerne nær Junglens Duriantræer; men desuden findes der utallige andre velsmagende Frugter paa forskellige Tider af Aaret, som de delikaterer sig med. Naar Rishøsten hos Malayerne er inde, kommer Panganerne ofte ud af Junglen og deltager i Høstarbejdet i det Haab, at en Smule Ris kan blive tilovers for dem. De kender imidlertid ikke til at samle i Bunke, og naar de efter endt Høst drager tilbage til Junglen med den erhver-

vede Ris, fester de, indtil Risen er spist, og saa gaar man løs paa Rodknoldene igen, indtil næste Aars Høst. Panganerne dyrker ikke selv Jorden. De gør engang imellem Forsøg paa at rydde og beplante en lille Plet i Junglen, men da Væksten altid bliver ødelagt af Hjorte, Vildsvin og Elefanter, opgiver de Agerdyrkingen Gang paa Gang. Det er nemlig saaledes, at de ikke kan opholde sig ved den dyrkede Plet indtil Afgrøden er rede til Høst, saa de maa rundt i Junglen for at søge de Rodknolde, som er nødvendige for Livets Opretholdelse. De føler sig saaledes tvunget til at være Nomader; det synes som om Agerdyrking er et Felt, der ikke ligger for dem.

Che' Hengs første Handling, da vi arriverede ved Panganerbopladsen, var at bøje sig over et af Ildstederne. Asken var kold. De havde saaledes forladt Stedet allerede nogen Tid før vor Ankomst og var rimeligvis nu paa Vandring i Junglen mod andre Steder, hvor der var tilstrækkeligt med Rodknolde for en Tid. Denne Skuffelse havde Che' Heng og jeg saa ofte lidt, at vi efterhaanden tog det koldblodigt. Vi satte os til Rette for et lille Hvil og en Cigaret inden vi begav os paa Tilbagevejen.

„*Nasib tak baik,*“⁷⁾ sukkede Che, Heng og blæste Cigarettrøgen ud gennem Næsen, „Pokkers Panganere! Hvor mange Gange har vi ikke gaaet forgæves? Hej!“ Han rystede ærgerligt paa Hovedet, „de Panganere er ikke til at lide paa.“

„*Tid'apa,*“⁸⁾ svarede jeg, „du har gjort dit bedste; bedre Held en anden Gang, Che' Heng.“

„Ajh!“ drævede Che' Heng hovedrystende, mens vi banede os Vej tilbage til Kanoen, „den To' Bedari er listig som Dværghjorten; jeg er sikker paa, at han havde paa Fornemmelsen, at vi var i Anmarch, og at Panganerne har slaaet sig til Ro et Sted her i Nærheden.“

Det havde han muligvis Ret i; men at søge efter Panganere i Junglen er omtrent lige saa usikkert som at lede efter en Naal i en Høstak, og der var kun kort Tid til Solnedgang. Jeg fandt det derfor mere sikkert at drive med Strømmen nedad Floden, og vi landede nedenfor min Have efter Mørkets Frembrud.

Men fjorten Dage senere kom Che' Heng igen. Og denne Gang havde vi Heldet med os. Han fortalte, at Panganerne havde slaaet Lejr for at opholde sig i Junglen omkring Bertram en Uges Tid. De havde anmodet ham om Ris og Salt samt tørret Fisk, hvilket han havde lovet dem, og dermed var der stor Sandsynlighed for, at de vilde afvente hans Tilbagekomst, da Salt er en meget efter-

7) *Nasib tak baik*; (Mal.): Vi har ikke Heldet med os.

8) *Tid'apa (tidak apa)*; (Mal.): Lige meget med det.

tragtet Vare af alle Junglefolkene. Salt er nødvendigt for dem, og i Junglen er det næsten umuligt at opdrive. Naar de derfor en enkelt Gang faar Held til at tiltuske sig denne sjældne og for dem saa værdifulde Vare, kan man se dem, glade som Børn, sidde i Kreds og slikke Salt, ganske som de europæiske Børn vilde slikke Sukker. Jeg pakkede Proviant for nogle Dage, snørede Sovemaatte og Moskitonet sammen og fik Bagagen stuvet forsvarligt i Kanoen. I Hast havde jeg fundet forskellige Gaver til Kvinder og Børn, og med tre Malayer padlede og stagede jeg mig møjsommeligt op ad Sokorflodens Bugtninger.

Junglen her strækker sig Hundreder af Mile ind over den Malayiske Halvø; her findes ingen Beboelse, Terrainet er vildt og aldeles dækket af Urskoven helt op til Bjergtindernes Toppe. Junglefolkene har saaledes et ret stort Omraade at færdes paa. Men det er saaledes, at de forskellige Stammer, i Henhold til gamle Traditioner, ikke jager paa hinandens Omraade. De har saaledes fra gammel Tid inddelt Junglen i Omraader, hvis Grænser dannes af Floder og Bjergrygge. Et saadant Omraade beherskes som Regel af een stor Familie, hvis Overhovede ikke altid er den ældste i Stammen, men den mest fremtrædende, med andre Ord den bedste Hjerne; og dette er i de fleste Tilfælde Medicinmanden, *Hala*, eller *To' Belian*. Omtalte *To' Bedari* var en saadan Medicinmand og var meget søgt af Malayerne i Jungledistrikterne. Han havde et stort Ry som Giftblander og var i Særdeleshed stærkt søgt i Elskovsanliggender. Han medbragte altid en Samling af de mest besynderlige Ingredienser, som oftest uappetitlige. Der var alle mulige Rødder, saasom *Kachit Fatimah*, *Tongkat Ali*, *Beredin*, *Akar Chera*, *Akar Pelir Kambing*, og *Kenerak* for at tage et lille Udvalg. Nogle af disse Urter og Rødder indeholder medicinske Stoffer og viser sig ofte af Værdi i Sygdomstilfælde; men for Eksempel de to førstnævnte, der benyttes som Elskovsmedicin, er selvfølgelig ganske værdiløse. Hans mest eftertragtede Tryllemedicin var dog *Obat Chenduwai*, som udelukkende benyttes i Kærlighedsaffærer, og for den gav elskovssyge Ungersvende i de malayiske Landsbyer gladelig op til ti Dollars for nogle faa Draaber. Naar en bekendt Panganer Medicinmand aflægger Landsbyerne i Junglekanten et Besøg, stilles de lokale malayiske Medicinmænd saa ganske i Skygge, ja de opsøger endog selv Panganeren for muligvis at fravriste ham nogle af hans Hemmeligheder. Desuden medfører Panganerne altid den farlige *Ipoh* Gift, som de benytter til at forgifte Pilene til deres Pusterør. Denne Gift faas fra *Ipoh* Slyngplanten og *Ipoh* Træets

Bark. Den koges sammen til en tyk sort Masse og er kun farlig i frisk Tilstand.

Ved Middagstid gjorde vi Holdt ved en Sandbanke inde under de skyggefulde Kroner. Malayerne gjorde Ild med Staal og Flint, og snart var Risen i Kog i Gryden. Vort Maaltid bestod af Ris, tørret

Pangananerdrängen Pisang danser og synger nedenfor min Have. Læg Mærke til hans krusede Negerhaar.

Fisk, Krydderier, Æg og Frugter, og da vi var mætte, tog vi os en halv Times Hvil under Skyggen af et *Jeddah* Træ. Abdullah faldt straks i Søvn, men Che' Heng og Drahman underholdt mig paa sædvanlig Vis med deres fornøjelige „yarns“.

Jeg havde ofte undret mig over, hvorfra Betegnelsen *Pangan* egentlig stammede, men havde aldrig kunnet finde en passende Forklaring, og nu bragte jeg igen Emnet paa Bane.

„Aah, *Pangan* Navnet,“ lo Drahman haanende, „det betyder simpelthen Snavs. Disse Folk er opstaaet af Snavs. Det var saaledes,

at en Dag for meget længe siden, det var dengang *Nabi Adam* levede, *Nabi Adam*, har Tuan hørt om ham? Han var det første Menneske paa Jorden, og det er mindst Hundrede Aar siden han levede. Han gik en Dag ned til Floden for at bade, og efter Badet skrabe han sin Krop ren for Snavs med sine Negle. Snavset rullede han sammen til en lille Kugle, som han begravede i Sandet. Deraf opstod den første Panganer. Hans Navn var Nenek To' Daki (Bedstefader Snavs). Vi Malayer nedstammer alle fra Nabi Adam⁹⁾ og Siti Hawa¹⁰⁾, hans Kone; men Panganerne nedstammer kun fra Snavs, og derfor kan man ikke blande sig med dem. Fra Begyndelsen havde Panganerne glat Haar, men engang der gik Ild i Junglen, blev Panganernes Haar svedent, og fra den Dag har de været krushaarede.“

Solen stod nu højt paa Himlen, og Varmen begyndte at føles en Smule trykkende, selv herinde under Træets Skygge. Malayerne gabede og syntes døsig; men der var endnu lang Vej op til Bertam Junglen, saa jeg fandt det raadeligst at bryde op. Vi fik Abdullah purret ud af Søvnens Fred. Han strakte sig og skævede mismodigt henimod Kanoen, foretog et Par gymnastiske Vridninger af Overkroppen og var saa oppe i et Sæt og straks i fuld Gang med Pakningen af Kogegrejerne, og snart efter padlede vi igen videre ind gennem den mørkegrønne Jungle. En Timestid senere drejede vi af fra Sokorfloden og fulgte nu Bertams Løb mod Nord. Denne Biflod snoede sig mellem Højderne, og Skrænterne paa begge Sider var høje og stejle. Et Sted maatte vi gøre Holdt, da et kæmpestort Træ var faldet paa tværs af Flodsengen, og en Mængde Tømmer, Kviste, Siv og tornede Stængler havde hobet sig op og dannet en ufremkommelig Forhindring. Kanoen blev losset for sin Last, som blev baaret op over Skrænten, et besværligt Arbejde, da denne Skrænt var et Filter af sammengroede Vækster fulde af lange Torne. Derpaa maatte Kanoen løftes op over Forhindringen, og vi kunde fortsætte igen; men nu vadede vi op mod Strømmen et langt Stykke og trak Kanoen efter os. Hvor var der fredeligt paa denne Strækning, Junglekronerne havde lukket sig over Hovedet paa os og dannede et fuldstændigt Tag 70—80 Fod over Hovedet paa os, det var som at vandre i en Bøgeskov lige udsprunget. Man følte sig pludselig saa lille og ubetydelig her i Junglens ophøjede Ro; men

⁹⁾ Nabi Adam: Profeten Adam.

¹⁰⁾ Siti Hawa: Eva. Muhamedanismen lærer om Skabelsens Historie omtrent paa samme Maade som Kristendommen; men selvfølgelig har Præsterne udspreddet den saaledes, som det nu passer dem bedst paa disse Breddegrader.

samtidig lykkelig over at være Tusinder af Mile borte fra Europas larmende Centrér med al dets opslidende Rastløshed i de graa indeklemte Stenhuler, hvor Menneskene ynder at klumpe sig sammen nu om Stunder, trædende hinanden over Tærne i en evigt, rastløs jagende Angst for ikke at faa akkurat ligesaa megen Andel i Civilisationens hule Bulder som alle de øvrige „Hulebeboere“. Her i Junglen er man omgivet af Fred. Naturens evigt vekslende Skønhed aander Fred ved hver en Flodbøjning, man passerer, og højt oppe over Trækronerne, mod den blaa Himmel, svæver Falken, let og graciøst, i store Buer og Snirkler, som et Sindbillede paa op-højet Ro. Her er ingen Telefoner, Sporvogne eller Skatteopkrævere samt alle de øvrige ubehagelige Indretninger, den saakaldte Kultur har fostret, og som hver for sig gør deres bedste til at ødelægge Folks Nerver. Her er man eet med Naturen og føler Sang i Sindet, Glæde over Livet, der udfolder sig til alle Sider med en Urkraft og en Vælde, som næsten kan tage Vejret fra den mest sindige Nordbo. Nu forskrækker man en Flok Aber, som gnækkende, larmende forsvinder gennem Trætoppene, flyver gennem Luften i halsbræk-kende, gratiøse Spring fra den ene Trætop til den anden. Som i et Eventyr, hvor Barnet, med alle sine Sanser aabne og modtagelige, indsuger Fortællingens skiftende Indtryk, lukker man Øjnene og indaander Junglens Skønhed, som en Drøm, man er angst for at vaagne op af.

Men her var det ikke nogen Drøm. Malayerne sad nu igen foran og bagved mig i Kanoen og padlede støt fremefter. Deres brune Kroppe glinsede af Sved, saa det glitrede, naar Solens Straaler engang imellem ramte dem i et Strejf gennem det tætte Løv foroven; Padlerne arbejdede i et ensartet Tempo, og Flodvandet skvulpende rislende om Boven. Vi gled fremefter, støt, roligt og sikkert.

Ved Firetiden om Eftermiddagen naaede vi en Bambusflaade bestaaende af syv svære Bambusstænger sammenbundne med Lianer. Den var fortøjet tæt inde under Bredden. Det var Panganernes. Ikke en Sjæl var at se i Nærheden, saa vi fortøjede ved Siden af, og Che' Heng begav sig ind i Junglen for at søge efter Panganernes Lejrplads. Imens landsatte vi vor Bagage og halede Kanoen op paa tørt Land, hvor den blev gemt i noget højt Elefantgræs. Vi satte os derpaa til Ro for at afvente, hvad der yderligere vilde ske. Efter et Øjeblik Forløb hørtes Stemmer. Det var imidlertid ikke Panganerne.

„Pa' Sulong og hans Søn,“ kundgjorde Abdullah, som havde kendt Stemmerne. De kom vadende ned gennem Flodsengen. Snart saa

vi gamle Pa' Sulong komme frem paa den modsatte Side, ved en Drejning af Floden, med Kastenettet over Skulderen, ivrigt søgende efter Fisk paa Sandbanken inde under Bredden. Trods sine halvt-hundrede Aar svungede han saa sikkert og spændstigt som en Yngling det store Net i en Bue ud i Luften, saa det udfoldede sig og forsvandt i Strømmen, hvor de Sten og Tinklumper, som var fastbundet til Kanten at Nettet, øjeblikkelig trak det til Bunds og indsluttede eventuelle Fisk. Derpaa trak han ganske langsomt Nettet til sig, halende i Snoren, som var fastgjort i Nettets Centrum. Hvert Øjeblik firedede han af, ventede et Par Sekunder, og trak saa ganske langsomt Nettet til sig igen. Naar dette var fuldt indhalet, laa Fiskene og sprællede i dets Folder; han halede dem ud og gemte dem i sin *Raga*¹¹⁾. Mens han derpaa rensede Nettet for Kviste og Blade, saa han pludselig op, fik Øje paa os, hilste og smilede:

„Ojh! Tuan er ude efter Panganerne,“ derpaa sænkede han Stemmen og sagde fortroligt, „de er her. Tuan har Heldet med sig i Dag.“

„Hvorfor er de altid bange?“ spurgte jeg.

Han udstødte en fornøjet lille Kluklatter. „Hvem kender vel en Panganers Tanker, Tuan,“ og idet han gjorde sig rede til et nyt Kast med Nættet, tilføjede han, „de kender vel ikke de hvide Mænds Skikke, og det er maaske derfor, de er bange.“ Han rettede sig op i sin fulde Højde, svungede et Par Gange Nættet frem og tilbage, og lod det endelig flyve ud gennem Luften i et rask Kast, hvorved det blev slynget ud, saa det dannede en vandret Cirkel, forinden det dalede til Bunds i Floden. „Tuan ønsker at træffe To' Bedari?“ spurgte han, mens han sindigt trak Nettet ind.

„Ja, han har været noget længe om at vise sig,“ svarede jeg og lo, „jeg har ventet paa ham omtrent i et halvt Aar.“

„To' Bedari er en Panganer,“ svarede Pa' Sulong blot, og han mente dermed at antyde, at paa den Slags Folk kan man overhovedet slet ikke stole. Jeg havde nu en noget anden Mening om dette Forhold end denne gamle Vismand, og jeg forstod ganske godt de smaa Paganeres Frygt. I Tidernes Løb er deres Forfædre blevet udnyttede ved enhver Lejlighed af de malayiske og siamesiske Stammer, som fra Tid til anden har været Herre i Landet, og nu er hvide Mænd kommet til, et Folk de slet ikke kender, men kun har hørt om gennem Malayer og Kinesere, og hvilke Røverhistorier, man har fortalt dem om denne besynderlige hvide Mand, er ikke godt at vide, men man kan næsten forestille sig det. Desuden kom

¹¹⁾ *Raga*; (Mal.): Et Vidiehylster (eller Kurv), som bæres om Livet; benyttes mest under Fiskefangst til at gemme Smaafisk i.

nu her en hvid Mand, som i længere Tid har gjort gentagne Forsøg paa at faa dem til at udlevere deres elendige Brugsgenstande, ganske uden Hensyn til, at han selv ejer tilsvarende af en meget bedre Kvalitet. Dette var i og for sig meget meer end tilstrækkeligt til at gøre mig yderst mistænkelig i deres Øjne. Hvorfor vilde denne hvide Mand have fat i deres Sager? Jo, her kommer Medicinmanden

Panganerpigen Budak Kebon danser
og synger.

frem paa Arenaen, og han har klaret Spørgsmaalet i en Haandevending. Det er for at faa Magt over jer! Hvis I giver ham een eneste af jeres personlige Effekter, læser han selvfølgelig Troldomsformularer over det, og hvem kender hans Formularer, maa-ske er de stærkere end vore, og saa er I i hans Magt. Tag jer i Agt, ham er det bedst at holde sig paa Afstand af. Men nu havde de faaet Tilbud om Fødemidler, og endda af den Slags de trængte haardt til, og som var vanskelige at faa fat paa. Nød bryder alle

Love, og Panganerne havde aabenbart endelig vovet sig til at gøre et Forsøg.

Nu kom Che'Heng tilbage, og af hans betagne Ansigtsudtryk kunde jeg se, at vi havde Heldet med os denne Gang.

„To' Bedari er her,“ sagde han blot og pegede op mod Skrænten, der, dækket af en tæt Jungle, stod som en Mur, der skærmede for et Liv og en Natur, som i dette Øjeblik syntes sær og hemmelighedsfuld for mig. Jeg greb min Junglekniv, uden hvilken man aldrig færdes et Skridt i Junglen, rejste mig og begav mig op i Krattet. Der sad To' Bedari, gumlende paa et Stykke Betel, og med et Ansigtssudtryk, der ustandseligt svingede mellem Smil og Frygt. Nogle faa Skridt længere borte sad to andre Panganere, som jeg ikke kendte, og bag dem tre Kvinder og tre Børn. Det mindste af Børnene udstødte et Hyl og gemte grædende sit Hovede ved Moderens Bryst, saasnart det fik Øje paa mig, og en lille Pige løb om og gemte sig bag en Kvindes Ryg. Alle Panganerne saa ned mod Jorden og listede sig kun nu og da til at se hen efter mig. De havde som Lændeklæder nogle snavsede, gamle Klude, som de sikkert har tiltusket sig hos Malayerne. Kvindernes Haar stod i et mægtigt kruset Pur om Hovedet paa dem. Hver Gang en af dem dristede sig til at løfte Hovedet og se hen paa mig, var det som om de slet ikke stirrede paa noget bestemt, det saa nærmest ud, som om de slet ikke bemærkede min Tilstedeværelse. De var bange; men da det var mig meget om at gøre straks fra Begyndelsen at vinde deres Fortrolighed, smilede jeg til dem og henvendte mig straks til To' Bedari:

„Naa, To' Bedari! det er sandelig morsomt, du er kommen hertil for at besøge mig.“

I samme Nu udløstes hans Spænding i en klukkende Latter, der endte i et langtrukket Hiv efter Vejret. De øvrige Panganere forandrede ikke en Mine, sad blot med nedslagne Øjne, og Malayerne stod i Tavshed bag mig.

„Aj! Tuan er kommet for at besøge mig,“ raabte To' Bedari og vred sig under et fornyet Latteranfald.

„Jeg har Ris, tørret Fisk og Tobak med til jer,“ sagde jeg.

„Aj! Tuan er kommet for at besøge mig,“ gentog han skoggerleende, „og jeg har været bange for at møde Tuan.“

„Bange? Hvorfor?“ spurgte jeg, „har To' Bedari noget at være bange for? Vi kender jo hinanden.“

„Mine Øjne, Tuan! Mine Øjne,“ svarede han nu under dyb Alvor, „mine Øjne har ikke turdet se paa dig, Tuan. Jeg har været flov, mine Øjne har været flove, fordi jeg ikke kunde holde mit Løfte

til Tuan. Kunde ikke komme og danse for Tuan, de var allesammen bange, fordi de ikke kender Tuan. Ajh—ajh! og nu kommer Tuan med Ris, tørret Fisk og Tobak til Kratfolket. Aj—aah!“ Og han lo igen, hjerteligt og befriende. Derpaa blev han pludselig alvorlig. Hans Ansigt fik et bekymret Udtryk.

„Er der ogsaa Salt?“ spurgte han og betragtede mig spændt. Paa mit bejaende Svar begyndte han igen at le. Allimens sad de øvrige Panganere saa stille som Mus nogle faa Meter borte, sky og tilbageholdne som Slaver, hvis Eksistens ikke tæller.

„*Chow be-adai!*“¹²⁾ raabte jeg henimod dem og fremviste en Haandfuld Cigaretter. Det var, som om de vaagnede op fra en Dvale, da de opfattede, at de blev tiltalt paa deres eget Sprog, og der gik Hul paa Isen. De saa op, saa paa hinanden og smilede. En af dem rejste sig op og mumlede noget til de øvrige, de rejste sig og kom langsomt nærmere. Jeg afleverede Cigaretterne til en af dem, som delte dem ud. Der blev straks livligere, og mens To' Bedari talte med mine Malayer, fik jeg Tid til at studere Stammen nærmere. Der var den ældste af dem, Pa' Daun, en typisk Negrito med udpræget Negerfysiognomi, en midaldrende, kraftig Panganer med tæt kruset Negerhaar. Hans Kone, Ma' Daun, en Kvinde endnu i sin bedste Alder, kraftig og robust. Hun havde et Saar paa højre Kæbe, som var dækket af et Plaster af en hvid, ubestemmelig Dejg. Deres Datter, Bunga (Blomsten) var en ganske køn, ung Pige med et vindende Væsen, hendes Haar stod som en Sky af et kruset Pur om Hovedet. Hun var ugift. Den tredje Kvinde, To' Bedaris Kone ved Navn Kenanga, havde tre Børn, en Søn og to Døtre; Kenanga var en Søster til Bunga. Børnene var, med Undtagelse af den mindste lille Pige, smilende og venlige, da jeg efterhaanden blev en Smule fortrolig med dem. Pa' Daun var den højeste af dem, og han var sikkert ikke over 1¼ Meter høj. To' Bedari selv var en lille velbygget, levende Fyr. Han havde baade Overskæg og Fipskæg, hvad man ret sjældent ser iblandt dem. Den niende i Forsamlingen, en ung Fyr ved Navn Pisang (Banan) var i Besiddelse af en kolossal, ulspilet Mave, et sikkert Tegn paa, at han var fyldt med Orm. Han er nu død, jeg antager som Følge af Ormene, der foraarsager Anæmi. Deres Navne var malayiske. De virkelige Pangan-Navne faar man ikke at vide, disse benyttes kun mellem dem selv indbyrdes. Det er almindeligt antaget, at hvis en fremmed kender deres virkelige Navn, vil han være i Stand til at faa dem i sin Magt ved at læse magiske Formularer over dem, hvorunder han anmoder Aanderne om at drive deres Spil, som beordret, mod den og den. Næv-

¹²⁾ *Chow be-adai*; (Jahai Dialekt): Kom herhen.

nes et forkert Navn, kan Aanden selvfølgelig ikke finde Personen, og saa er man jo ganske sikker. Navnet To' Bedari er meget fornemt, det betyder intet mindre end den, som repræsenterer Sultanen der paa Stedet, en af hans mest betroede Tjenere. Senere hen, da jeg fik To' Bedari med en Tur til Hovedstaden, vakte det kolossal Munterhed blandt Malayerne der, da de hørte hans Navn.

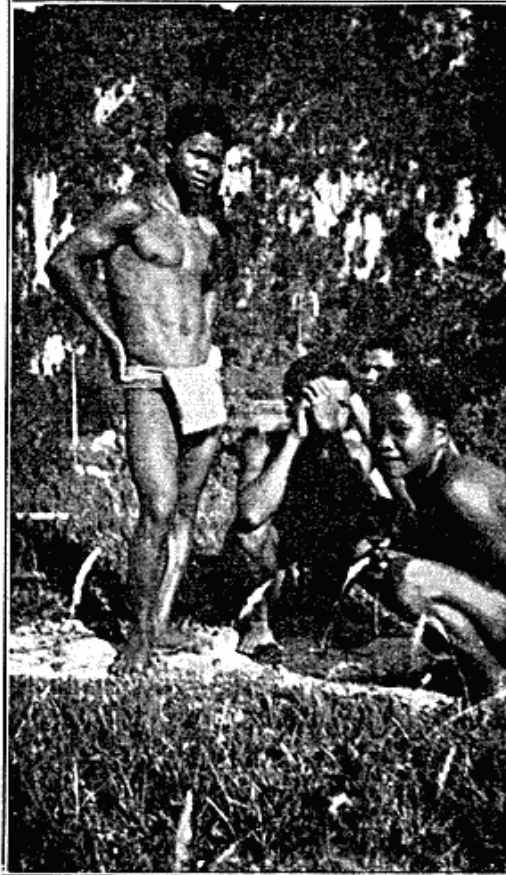
Cigaretroegen gjorde sin Virkning, Panganerne tøede op, endog Pa' Daun fik som en Antydning af et Smil i Ansigtet, naar han pustede Cigaretroegen ud, og de blev mere inladende. Snart var vi alle paa Vej op gennem Junglen med vor Oppakning. To' Bedari ledede Vejen opover den stejle Bakke. Og endskønt han var fuldt beskæftiget med at hugge Slyngplanter og Grene over for at lette min Sti, bevægede han sig dog med en saadan Hurtighed, at jeg havde Besvær med at følge ham. Bagefter kom mine tre Malayer og til Slut i en lang Hale alle Panganerne, der imidlertid, uden at jeg bemærkede det, forsvandt under Opstigningen; og da vi endelig ankom til Lejren paa den stejle Skraaning, sad til min Forundring alle Panganerne og ventede paa os; de var bøjet af og havde passeret os i den tætte Jungle, uden at vi havde hørt den mindste Støj. Jeg var i allerhøjeste Grad forundret, for vi havde efter min Mening arbejdet os ret hurtigt op ad Skraaning, selv Malayerne syntes forpustede. Drahman udstødte da ogsaa et Hyl af Forundring, da han fik Øje paa dem, og Che' Heng rystede leende paa Hovedet:

„Ojh! *chelaka, kuat benar jalan orang belukar ini. Bukan main.*“¹³⁾

Malayerne gik straks i Gang med at bygge Skærme for Natten, hvorunder vi kunde sove, og Panganerne hjalp dem med at hugge Lægter og Palmeblade. Bladskærmene blev byggede som allerede beskrevet, og min var placeret saaledes, at jeg kunde betragte de smaa Panganeres Færden fra mit Stade. Ingen af dem havde smagt Ris og Salt i lange Tider, saa der blev stor Travlhed, da Provianten blev uddelt. De blev helt overstadige af Lystighed, lo og passiarede, alt imens „Kogekarrene“, som bestod af Bambusstykker, blev gjort rede til Riskogningen. Pa' Daun tændte Ilden. Det skete paa den Maade, at han holdt Flinten i sin højre Haand med samt et Stykke Fyrsvamp, som laa tæt op ad Flinten. Med venstre Haand slog han gentagne Gange Staalet ned over Flinten, der slog Gnister, som antændte Fyrsvampen. Naar dette var lykkedes, pustede han til Gløden, saaledes at Ilden fik bedre Tag i Fyrsvampen, som han

¹³⁾ *Ojh! chelaka, kuat benar jalan orang belukar ini. Bukan main.* (Mal.): Hej for Pokker, disse Kratfolk er sandelig hurtige i Vendingen. Det er ikke bare Spøg dette her.

derpaa lagde paa noget tørt Græs, pustede igen, indtil Græsset fængede, og naar dette var sket, lagde han nogle tørre Smaapinde ovenpaa og fik saaledes efterhaanden et lille Baal antændt. Det tog mindre end et halvt Minut for Pa' Daun at faa Ild i Fyrsvampen. De øvrige Medlemmer af Stammen hentede nu Ild til deres egen Kogning. Der var ialt fire Bladskærme; yderst til højre To' Bedari

Temiar Typer.

med Kone og det lille Barn, dernæst „Jomfruburet“, hvor Bunga og To' Bedaris lille Datter holdt til, derpaa Pa' Daun og hans Kone, og endelig yderst til venstre Pisang. Hvert Hold tilberedte deres egen Føde. Det var ganske forunderligt at se dem sidde og koge Mad i disse hule Bambusstykker, men det gik storartet. Jeg kan endnu i Tankerne se Ma' Daun sidde og prikke i „Gryden“ med en tynd Bambuspind, mens det sydede og boblede. Under Maaltidet sad alle Panganerne noget sky i Krogene og nød deres Mad med Ryggen til os andre. Spisningen foregik selvfølgelig med Fingrene, og som Tallerkener benyttedes store Blade. Imidlertid havde Malay-

erne faaet vort Maaltid rede, snart var Tyggeredskaberne i Gang over hele Lejren, og en dyb Fred sænkede sig over Stedet. Solen var nu forsvundet, og Mørket sænkede sig i Løbet af et Kvarterstid. Det var for sent at gaa tilbage til Floden, saa vi maatte renoncere paa vort Bad den Aften. Vi fik dog noget Vand fra Panganernes Bambusbeholdere, og det maatte vi nøjes med til Vask af vore Hænder og Ansigter, og saa gjorde vi os det forøvrigt behageligt i Skæret af vort Baal. Gamle Pa' Sulong og tre andre Malayer var imidlertid kommet op fra Floden for at tilbringe Natten i vort Selskab, saa vi var efterhaanden blevet en ganske stor Forsamling. Maanen var staaet op; dens store, gule Skive lyste imellem Trækroner og Stammer og kastede et feagligt Skær over Jungelen. Ikke en Vind rørte sig. Cicaderne var begyndt deres summende, sitrende Aftensang, accompagneret af Oksefrøernes hule Drøn dernede fra Sumpen mellem Bakkerne. Natteluftens vidunderlige Kølighed slog os i Møde med en vederkvægende Friskhed efter Dagens særke Hede, og der sænkede sig en velgørende Fred over vor lille Lejr. Che' Heng dukkede op ud fra Mørket, kom hen til mig og hviskede:

„To' Bedari spørger, om de maa synge og danse? Han siger, deres Lever føler Velvære.“

Alle Malayerne hylede af Henrykkelse.

„Ojh! Main bersilat orang bukit,“¹⁴⁾ lo Drahman.

To' Bedari dukkede selv frem ud af Mørket, cigaretrygende og med Smil i Ansigtet. Han satte sig paa Hug ved Siden af min Sovebriks, lo sammen med Malayerne og sagde:

„Ojh! Main bersilat orang bukit,“¹⁴⁾ lo Drahman.

Og saa blev der gjort de fornødne Forberedelser til Dansen. Panganerne havde tændt et mindre Baal udenfor Lejren, hvortil vi fulgte To' Bedari og satte os paa Hug omkring Ilden. En af Panganerne bragte en Kokosnødskal, lagde nogle Gløder i denne og smed et Par Stykker *Kmnyian* Røgelse paa, hvorpaa To' Bedari satte sig paa Hug med Hænderne for Ansigtet for at indlede den nødvendige Aabningsceremoni. I Junglen foretager man sig praktisk talt intet, eller rettere, man begynder intet nyt, førend man har foretaget en omend nok saa lille magisk Ceremoni forinden. Dette foretages for at forhindre Aandernes Vrede. Man vil sikre sig deres Bistand, men beder dem holde alle de uartige mindre Aander borte fra ens Felt, saaledes at der ikke bringes Forstyrrelse i ens Forehavende. To' Bedari bredte nu sine Hænder ind over Offer-

¹⁴⁾ *Ojh! Main bersilat orang bukit*: (Mal.): Halløj, Bakkefolkets Dans.

¹⁵⁾ *Orang belukar senang hati, Tuan sudah beri makan*; (Mal.): Kratfolkets Lever føler Velvære, Herren har givet os Føde.

røgen, badede dem i den hellige Røg, viftede den eksotisk duftende Røg ind mod sit Ansigt og sin Krop. Han gned Hænderne mod hinanden, førte dem derpaa tilbage mod Bryst, Hovede og Lænd, idet han samtidig anraabte de Kræfter, som beskytter det menneskelige Legeme. Derpaa fortsatte han i en drævende enstonig Sang paa Negritosproget. Pisang greb to *Chantong*,¹⁶⁾ med hvilke han angav Rytmen ved at støde dem paa et Stykke haardt Træ paa Jorden. Dette var aabenbart Signalet til Dansens Begyndelse. Gamle Pa' Daun rejste sig, gled ind i Kredsen og begyndte at danse, samtidig med at han deltog i Sangen sammen med Pisang. Noget efter forandrede Sangen Karakter. To' Bedari sang nogle Strofer alene, som derpaa blev gentaget af Pisang og Pa' Daun. Den sidste bevægede sig i bløde, vuggende Bevægelser rundt om Baalet i Takt til Sangen og Musikken. Kvinderne havde i Mellemtiden sat Harpiksfakler op rundt om os i Junglen; deres blafrende Skær kastede en ejendommelig, fremmedartet og mystisk Stemning over Omgivelserne. Malayerne havde saa ganske glemt deres Morsomheder, der i Begyndelsen gnistrende i kaade Vittigheder rundt om Baalet. De sad nu ganske stille, syntes betagne af Stemningen, røg Tobak og indsugede iøvrigt Indtrykkene af Sangen og Dansen med alle Sanser aabne. Der falder altid en vis Højtidelighed over dem, naar Junglens overnaturlige Kræfter er blevet paakaldt. Selv paa mig, som bilder mig ind at være ret nøgtern, virkede dette som en sær hemmelighedsfuld Mystik. Panganernes ensartede, bløde, næsten svævende Bevægelser under Dansen, deres rytmiske Sang, Offerrøgen, Maaneskinsnattens forførende Magt, alt dette tilsammen bevirkede, at man blev draget ind under Aandemaningsseancens Suggestion. Nu rejste To' Bedari sig og begyndte at danse, og pludselig rørte Che' Heng ved min Arm; jeg drejede Hovedet, han stirrede tavst paa mig et Øjeblik, pegede fremefter ud i Mørket og fik saa endelig Mælet tilbage:

„*Ojh! orang betine juga, chelaka!*“¹⁷⁾, hvorpaa han rystede paa Hovedet og lo hjerteligt.

Og virkelig, ude i Mørket skimtedes en Række mørke Skikkelser, der paa troldevis hævede og sænkede sig i rytmisk Takt til *Chantong*-„trommernes“ Musik. Uden en Lyd, som uvirkelige Væsener, bevægede de Arme og Hænder som svævende Fugle; deres Legemer bugtede sig gratiøst mellem Stammerne, nu og da svagt belyst i Pletter

¹⁶⁾ *Chantong*; (Negrito): lange Stænger af en bestemt Træsart, som, ved at stødes mod haardt Træ, frembringer forskelligt lydende Toner.

¹⁷⁾ *Ojh! Orang betina juga, chelaka!* (Mal.): Halløj, Kvinderne ogsaa, saa for Pokker!

af Maanestraalerne, som fandt Vej igennem Løvet. Ikke en Lyd hørtes fra deres Dans, ikke en knækket Kvist eller et hvislende Blad, som fejedes til Side, kun disse lydløst svævende Troldkvinder. Dette her er St. Hansnat, tænkte jeg, det er jo Heksene, som danser paa Bloksbjerg. Jovist, Junglens Troldtøj havde faaet Tag i os. Nu dansede Drengen Keludok og hans lille Søster, Budak Kebon, ind i Kredsen foran Baalet. Der er altid en egen Charme over Borns Dans, og saaledes ogsaa her. Smilende og lykkelige over at faa Lov til at være med dansede de med smukke gratiøse Bevægelser, svingende og svajende rundt om Baalet.

„*Abotn! Abotn!*“¹⁸⁾ raabte Malayerne.

Dette ansporede dem yderligere. De arbejdede sig op til en svajende, glidende Ekstase i disse vuggende Bevægelser, hævede og sænkede deres smaa Legemer i Takt til *Chantong*'ernes Rytme, som blev hurtigere og hurtigere, efterhaanden som Pisang blev grebet af Stemningens suggestionerende Kraft, saaledes at de til Slut dansede i et aldeles fantastisk Tempo, hvorunder de voksne maatte give op for at betragte disse to ivrige smaa Dansere.

Malayerne hylede af Henrykkelse.

Det blev sent, inden Dansen holdt op. Panganerne var aldeles utrættelige; men omsider kom vi da til Ro. Længe laa jeg vaagen paa min Soveplads og betragtede den vidunderlige Nathimmel, der nu var aldeles klar for Skyer. Junglen laa badet i et glitrende blaa-graat Maaneskin. Fra mit Stade kunde jeg gennem Skræntens Kroner skimte Konturen af Jungletoppene ovre paa den modsatte Bakke, som en fantastisk, brudt Kontur stod den op mod den klare Nathimmel. Alt aandede Fred og Tryghed, og jeg faldt i Søvn.

Morgenen derpaa var kold og taaget. Vi skuttede os i Morgenkulden, da vi, kun iført en let Sarong, banede os Vej ned til Floden for at bade. Men var Luften kold, syntes Vandet endnu koldere, og Panganerne faldt det da ogsaa behageligere at se os bade inde fra Bredden. Morgenbadet, der for Malayerne næsten er en religiøs Ceremoni, gjorde os vaagne og veltilpasse, og kort efter var jeg paa Vej gennem Junglen med gamle Pa' Daun for at tilse hans Fælder. Han tog sit Pusterør i Haanden, og om Livet bandt han sit Pilekogger, hvori fandtes en god Forsyning af forgiftede Pile, Fyrsvamp og et gammelt Stykke Ben, en Slags Talisman, som antages at bringe Held til Jagten. Alle Pilene var paasmurt *Ipho* Gift, som indeholder Stryknin. Det bør her erindres, at *Ipho Akar* Slyngplanten blev bestemt og fik sit botaniske Navn (*Strychnos Wallichiana*) til Minde om den danske Botaniker, Dr. Nataniel

¹⁸⁾ *Abotn*; (Negrito): Godt gjort.

Wallich, der levede i Calcutta omkring Aar 1800 som Læge for det britiske East India Company. Han blev sendt paa en Ekspedition til Kina, men blev særdeles betaget af Floraen paa Singapore Øen, da Skibet, han sejlede med, gjorde Ophold der, og da Sir Stamford Raffles (Grundlæggeren af Singapore) opfordrede Wallich til at blive der, lod han Skibet sejle videre og naade aldrig at komme til Kina. Wallich grundlagde den første botaniske Have i Singapore, et Areal, som nu er Del af Guvernørpaladsets Park. Pusterøret, som benyttes til Udskydning af de giftige Pile, er 6—8 Fod langt og bestaar af to Bambusrør, det ene inden i det andet. Forneden, i

Malay boyen tilbereder Mad i Lejrens „Køkken“.

den Ende, man puster, findes rundt om Aabningen et Mundstykke, enten af Træ eller af Harpiks. Disse Pusterør er i Reglen dekorerede. Da vi kom til den første Fælde, hang en mindre Fugl og dinglede i Løkken. Pa' Daun tog den af og gemte den i sin Rygsæk af flettet Bark og gjorde Springfælden parat igen. Som Lokkemad benyttede han Larver. Under Farten gennem Vildnisset forsvandt Pa' Daun flere Gange sporløst. Hans Bevægelser var saa hurtige og lette, at jeg slet ikke kunde følge ham. Jeg beundrede den Lethed og Smidighed, han var i Besiddelse af trods sin Alder. Jeg har ved forskellige Lejligheder foretaget Ilmarcher gennem Junglen og har da som oftest benyttet Panganere, naar Lejlighed gaves, som Følgesvende. De bevæger sig med Lethed tyve engelske Mile gennem Junglen paa en Dag med fuld Oppakning, ca. 25 kg. Jeg husker særlig en rask ung Fyr ved Navn Sibar, der i sine hurtige og lette Bevægelser mest af alt mindede om en Hjort. Han var aldrig i Ro.

Naar vi holdt Hvil paa Marchen, var han altid vaagen, intet undgik hans Opmærksomhed, hver Lyd fra Buskadset opfattede han. Var der noget særligt, som optog hans Opmærksomhed, bevægede hans Næseboer sig med febrilsk Hast, som om han derigennem fik Fært af Lydenes Ophav, han mindede mig med sine sky Øjne, der blev blanke, naar noget uventet optog ham, om en ung Hjort. Jeg husker engang, jeg forgæves prøvede paa at faa et Sigte tværs over en Kløft med mit Nivellerinstrument; en Gren fra en Trækroner i Bunden af Kløften var i Vejen, og ingen af mine Malayer var i Stand til at komme til Tops og fjerne den, da Træstammen var aldeles glat og grenløs op til omkring 50 Fods Højde. Sibar stod ved Siden af mig og betragtede Instrumentet, og halvt i Spøg spurgte jeg ham, om han kunde hugge Grenen af.

„*Bou-leg*,“¹⁹⁾ svarede han og var i næste Nu forsvundet i Tykningen.

Hvordan han kom derop, saa jeg ikke, antagelig er han gaaet til Tops i et andet Træ og har bevæget sig gennem Trækronerne, noget Junglefolkene er Eksperter i. Pludselig saa vi ham, let og graciøst som en Linedanser, balancere ud paa en meget tynd Gren uden at holde sig fast til noget som helst og med en Junglekniv svingende i Luften. Det var, som saa man en Abe løbe ud paa Grenen. Gamle Wan Sulong, som var min Instrumentbærer, udstødte et Gisp af Forundring, og jeg raabte skrækslagen op til Sibar:

„Pas dog paa, dit gale Menneske, du falder jo ned.“

„Falder ned, falder ned!“ gentog han hylende af Morskab og efterlignende min Dialekt, saa det fremkaldte en Lattersalve fra Malayerne. Derpaa raabte han igen: „Hvor skal jeg hugge Grenen over? Her?“

Han huggede den over, hvor han stod, men da Vægten af Grenens yderste afhugne Parti blev frigjort, slyngedes den tilbageblevne Stump med et Sæt tilbage op i Luften med samt Sibar, der imidlertid dansede og hylede nok saa fornøjet uden i mindste Maade at tabe Balancen. Et Øjeblik efter stod han igen ved Siden af Instrumentet, pulsende paa en Cigaret, jeg gav ham, men igen sky og utilnærmelig; blandt os fremmede følte han sig usikker.

Jeg har mange morsomme Smaaminder fra min Færden blandt dem. Saaledes kom et Par Stykker engang over Floden til min daværende Bungalow. Jeg gav dem et Stykke Is hver og spurgte dem, hvad de troede, det var. Forinden de vilde berøre det, blev det meget nøje betragtet, og den ene erklærede, at det var Sukker. De

¹⁹⁾ *Bou-leg*: — Korruption af det malagiske *boleh*: ɔ: Kan lade sig gøre.

vilde dog ikke putte det i Munden, førend de havde set mig gøre det; men saa snart de havde foretaget Eksperimentet, spyttede de Isen ud og udbød forskrækkede: „Ild!“ De kendte ikke Is, og de følte den Kulde, Isen fremkaldte i deres Mund, som Ild. Den ene af de smaa Panganer blev ganske forfærdelig forskrækket, da Ridehesten pludselig kom galopperende ind i Haven, som den havde for Vane, naar Laagen stod aaben. Han sprang for sit Liv og klavrede op ad en Stolpe for at komme i Sikkerhed. Samtidig udstødte han smaa korte Udbrud, der lød som: „Hu! Hu!“ spilede Næseborene og trak Vejret dybt. Desuden var de altid meget bange for min Hund, der var det skikkeligste og mest fredsommelige lille Væsen, man kunde tænke sig. Dette var i og for sig ogsaa bemærkelsesværdigt, da de til daglig lever i Junglen, hvor vilde Dyr, som for Eksempel Tigere, ofte krydser deres Vej. Engang foretog jeg et Eksperiment med gamle Pa' Daun. Jeg havde et legemsstort Spejl i mit Soveværelse og placerede ham foran Spejlet, spændt paa, om han vilde være i Stand til at kende sig selv. Forsøget mislykkedes. Han gik paa min Ordre tæt hen til Spejlet, stirrede forundret og stod stille. Da jeg derpaa traadte nærmere og han fik Øje paa mig i Spejlet, gav det et Sæt i ham, han vendte sig hurtigt om, stirrede paa mig og derpaa i Spejlet igen. Det næste, han foretog sig, var ikke uden Interesse. Han bøjede sig forsigtigt frem ind imod Spejlet, betragtede sig selv og undersøgte derpaa, hvad der var bagved Spejlet, nøjagtigt det samme som en Abe vilde gøre. Han var derefter paa det rene med, at han saa sit eget Billede i Spejlet, kløede sig betænksomt paa Hagen og fik et usikkert, næsten bange Udtryk i Øjnene. Derpaa vendte han sig brat omkring og forlod hurtigt Spejlet.

„Kan du se dig selv, Pa' Daun?“ spurgte jeg.

„Kan,“ svarede han, vendte sig om igen og betragtede sig selv et kort Øjeblik, hvorpaa han stille forsvandt ud til de øvrige Panganere, satte sig i deres Kreds, men mælede ikke et Ord om sin Oplevelse. Hvad han i det Øjeblik tænkte paa, vilde have været værd at vide.

Bemeldte Morgen, da Pa' Daun og jeg vendte tilbage fra vor lille Jagtekspedition, havde Malayerne ryddet en lille Plet, hvor jeg kunde finde tilstrækkeligt Lys til at fotografere Panganerne. Men her stødte jeg paa nye Vanskeligheder, idet Pa' Daun og Kvinderne under ingen Omstændigheder vilde lade sig fotografere. Det er bemærkelsesværdigt, saa bange Naturfolk er for et Fotografiapparat. Malayerne i deres mere afsides Egne nærer en lignende Antipati mod „Billedkassen“, som Apparatet benævnes, og jeg har altid haft

den største Vanskelighed ved at faa Mødres Tilladelse til at fotografere dem selv og deres Børn. Gamle Koner forsvinder i Hytterne og slaar med Dørene, naar „Billedkassen“ er under Opsejling. De anser den for at være selve Fandens Værk og tror, at han selv sidder indeni. Desuden stirrer dette ene Øje, Linsen, dem yderst ubehageligt i Ansigtet. Den almindelige Mening er vistnok den, at man ved at fotografere dem, indsuger en Del af deres Sjæl i Apparatet og derved faar Magt over dem. Men her var jeg nu forberedt paa Kalamiteten, belært af tidligere Erfaringer, og jeg havde derfor medbragt Gaver for ved List at købe disse mistænksomme Jungledamers Fortrolighed. Fra min Taske hentede jeg forskellige Smaapakker frem, satte mig til Ro paa Jorden, tændte en Cigaret og begyndte i Stilhed at pakke ud uden at tage Hensyn til Panganerdamerne, som allerede nysgerrigt fulgte mine Bevægelser med Pakkernes Indhold. Snart straaledede mangefarvede Glasperlekranse dem i Øjnene tilligemed farvede Celluloid-Armbaand. Børnene var de første, som nærmede sig, de stod smilende, afventende; der var noget, der sagde dem, at de vistnok vilde faa Andel i disse Herligheder, hvis de holdt sig tæt ved mig. Jeg gav Drengen Keludok et spraglet Halsbaand, som han i stor Begejstring hængte om sin Hals. Det var Signalet, Kvinderne kunde ikke holde sig paa Afstand længere, de maatte absolut hen til os for at beundre Keludoks Gave. Men samtidig skævede de svært ned til Dyngen i det hvide Papir paa Jorden foran mig, og snart var vi alle inde i en hektisk Diskussion om, hvem der skulde have hvad. De glemte ganske deres Skyhed, og da saa Pa' Daun fik overrakt et tomt, skinnende Nikkelhylster, som tidligere havde indeholdt min Barbersæbe, var Isen brudt. Pa' Daun smilede og fyldte øjeblikkelig Hylsteret med Tobak, hvorefter det forsvandt i Folden paa hans Lændeklæde. Nu da Stemningen var blevet blidere, begyndte vi igen at underhandle, og til Slut indvilgede de, om end noget nølende. Den mindste lille Pige viste det sig desværre umuligt at fotografere, hun skreg og gemte sig bag Moderens Ryg.

Efterhaanden som jeg har lært disse smaa Jungledværge nærmere at kende, gaar det mere og mere op for mig, hvor forkert det er at prøve paa at vænne disse lykkelige, smaa Naturfolk til en Civilisation, de aldrig vil kunde fordøje. Det vil kun betyde Ødelæggelse og Degeneration for dem. At omvende dem til Kristendommen, som nogle Missionærer har prøvet paa, er absolut forkasteligt, da dette kun vil betyde en endnu hurtigere Ødelæggelse. Jeg skal forklare hvorfor. Deres nærmeste Naboer, Malayerne, er Muhamedanere, og hos dem har kristne Missionærer ikke det mindste

Haab om en Arbejdsmark for Omvendelse til Kristendommen. Malayerne vil ikke have det mindste at gøre med en Panganer, som er Kristen; en saadan Panganer vil blive betragtet som et Udsbud og blive udelukket fra at faa Del i de Goder, som Panganerne opnaar i deres Samkvem med Malayerne, og hans egne vil gradvis blive tvunget til at vende ham Ryggen, da Nød bryder alle Love. Forøvrigt har meget faa Panganere antaget Muhamedanismen, de lever en lykkelig Tilværelse i Bevidstheden om, at deres Medicinmænd gør alt, hvad der staar i deres Magt for at holde Junglens onde Aander borte fra dem, og selv om de vilde lære at forstaa, at den kristne Religion lærer dem, at der er en Gud, som er god, og som vaager over dem, vilde de alle som een, ved det første Tordenvejr, springe ud i Regnen fra deres Bladskærme, stikke Huller paa deres Ben med Bambusknive og ofre deres Blod til den vrede Tordengud, *Karei*, hvem de frygter mere end noget andet, da det efter deres Lære er ham, som leder Verdens Gang, og han bor i Toppen af det usynlige Træ, som gror op fra en af Klippehulerne i Junglens Dyb. Derfra holder han Øje med deres Færden, og forsynder de sig mod Sæd og Skik, mod de ganske særlige Leveregler, som fra ældgammel Tid er Tradition blandt dem, bliver *Karei* vred; da er der kun eet at gøre, nemlig at formilde den vrede Gud, og derfor ofrer man sit eget Blod.

SUMMARY

THE PANGAN JUNGLE DWARFS OF MALAYA.

The Pangan, a tribe of the Negritos, the aborigines of the malayan jungle, are extremely difficult to approach for a close study. They are as a rule very shy and suspicious against strangers, and prefer to live their jungle life undisturbed. They are small woolly — haired nomads, wandering about from place to place in the jungle, living on roots, fruits and small game they kill with their blowpipes and poisoned darts. They build a small shelter of leaves wherever they stop for the night, and they are cooking their food in bamboo vessels. Their language is related to Mon-Khmer and has no relationship with Malay nor Siamese. Their religious beliefs are strongly influenced by Shamanism.

The study of the aborigine tribes in the Malay Peninsula has been carried out for the last fifty years, and we are indebted to scientists like W. W. Skeat, O. O. Blagden, R. J. Wilkinson, H. N. Evans, Father Paul Schebesta and H. D. Noone for their investigations and their valuable works on the subject.

It is now possible to discriminate between the various tribes from a

geographical point of view, and they have been divided as follows. The woolly — haired *Negritos* in the North live in the jungle covering an area from East Kedah and West Patani down through Northeast Perak, North- and Southeast Kelantan to Trengganu and North Pahang. The main groups have been named as follows (from North to South), *Kensiu*, *Kenta*, *Belubn*, *Sabubn*, *Lanoh*, *Jahai* and *Menri*. Those tribes are known to Malays under the names *Semang* and *Pangan*, names they themselves object to, but they are very pleased if the Malays refer to them as *orang belukar* and *orange liar*.

The wavy-haired *Sakai* lives in an area South of the *Negritos*, in the mountainous country covering East Perak, West Kelantan and North Pahang. They are by H. D. Noone divided in three groups, namely *Ple-Temiar* and *Semai*; but he appears to think that *Ple-Temiar* perhaps should be regarded as one group. In Perak they call themselves *Ple* and in Kelantan *Temiar*. The *Ple-Temiar* are well built people, very proud, and they are excellent company on a jungle trip, if one is able to gain their confidence. They are living in long houses of an early Indonesian type and practise a modified shifting cultivation on the hill slopes. Like the *Negrito* they hunt with the blowpipe. Their language is also related to *Mon Khmer*, and is much like that of the *Negrito*, and so are their religious beliefs.

The straight — haired *Jakun*, also called "Proto-Malay" lives in Johore, the most southern State on the Malay Peninsula.

The author of the present paper gives an account of his travels among the *Jahai* of the *Negritos*.
